

16.10.2023

Usein kysyttyä Muovisten kertakäyttöisten annospakkausten kulutuksen vähentämistä koskevasta green deal -sopimuksesta ja -sitoumuksesta

Muovisten kertakäyttöisten annospakkausten kulutuksen vähentämistä koskeva green deal -sopimus on merkittävä askel kohti muovisten kertakäyttöisten juomamukien ja elintarvikepakkausten kulutuksen ja niistä syntyvien ympäristöhaittojen vähentämistä. Sopimuksen keskiössä ovat yritykset, jotka liittyvät mukaan laatimalla oman Muovisten kertakäyttöisten annospakkausten kulutuksen vähentämistä koskeva green deal -sitoumuksen.

Tähän artikkeliin on koottu muun muassa yrityksiltä tulleita kysymyksiä sopimukseen ja sitoumukseen liittyen.

Mitä eroa on green deal -sopimuksella ja green deal -sitoumuksella?

Green deal -sopimus on ympäristöministeriön, Elintarviketeollisuusliitto ry:n, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n, Päivittäistavara- ja elintarvikekauppa ry:n ja Suomen Pakkausyhdistys ry:n välinen sopimus. Sopimus sellaisenaan velvoittaa vain sopimusosapuolia toteuttamaan sopimuksessa määritellyt velvoitteita. Green deal -sitoumuksella tarkoitetaan yrityksen tai muun yhteisön sitoumusta sopimuksessa määritellyjen tavoitteiden edistämiseksi. Yritys tai yhteisö voi itse valita toimenpiteet, joilla edistävät sopimuksen tavoitteita. Näin itse sopimus ja sitoumukset poikkeavat myös luonteeltaan toisistaan.

Voiko Muovisten kertakäyttöisten annospakkausten kulutuksen vähentämistä koskevan green deal -sitoumuksen toimenpiteet ja tavoitteet kohdentua johonkin yksittäiseen pakkaukseen tai tuotteeseen, vaikka yrityksellä olisi mahdollisesti muitakin muovisten annospakkausten green dealin kategoriaan kuuluvia pakkauksia tai tuotteita?

Kyllä voivat. Yrityksen kannattaa lähteä liikkeelle niistä tuotteista, joiden korvaaminen, poisjättäminen tai kulutuksen vähentäminen on helppoa. Toimenpiteitä tulisi kuitenkin laajentaa myöhemmin, kun uusia tuotteita ja käytäntöjä on saatavilla.

Yrityksemme on jo luopunut kokonaan kertakäyttöisistä muovisista annospakkauksista tai vähentänyt merkittävästi niiden käyttöä. Onko green deal -sitoumuksen tekeminen silti ajankohtaista?

Kyllä on. Vain tekemällä sitoumukset tulevat tehdyt toimenpiteet oman toimialaliiton tai -järjestön sekä ympäristöministeriön tietoon.

Sitoumuksen toimenpide- ja mittarivalikkoon on lisätty kohta, jossa voi tehdä sitoumuksen, vaikka olisi jo luopunut kokonaan kertakäyttöisistä muovisista annospakkauksista omassa toiminnassaan. Mittareita on myös päivitetty niin, että ensimmäisenä raportointivuonna (2024) voi sanallisesti kertoa jo ennen sitoumuksen tekemisen päivämäärää tehdyistä toimenpiteistä. Sitoumus tarkoittaa myös sitä, ettei myöhemmässä vaiheessa ota uudelleen käyttöön jo käytöstä poistettuja kertakäyttöisistä muovisista annospakkauksista.

Ympäristöministeriön green deal -sopimuksella toimeenpannaan EU-direktiivin artiklaa 4 (kertakäyttöisten muovisten tuotteiden kulutuksen vähentäminen). Toimeenpanon edellytyksenä on riittävä kattavuus toimialoittain. Jos vuoden 2023 marraskuun loppuun mennessä sopimuksessa määritelty kattavuustavoite ei täyty sitoutuneiden yritysten suhteen, niin ympäristöministeriö voi irtisanoa sopimuksen ja ryhtyä valmistelemaan säädöstä. Siksi lainsäädäntöä korvaavaksi tarkoitettun sopimuksen toteutuminen saattaa olla kiinni juuri teidän yrityksenne sitoutumisesta.

Tuleeko yrityksemme tehdä sitoumus, jos emme ole aiemmin käyttäneet, emmekä käytä omassa liiketoiminnassamme nykyäänkään SUP direktiivin artikla 4:n piiriin kuuluvia tuotteita?

Jos olette huolellisesti tunnistaneeet ja käyneet oman toimialan järjestön kanssa keskusteluita, että yrityksenne ei omassa liiketoiminnassaan näitä käytä, vaan esimerkiksi brändi näkyy lisenssituotteissa, niin yrityksen ei tule tehdä sitoumusta. Edellä mainitut lisenssituotteet kuuluvat niitä myyvien toimijoiden liiketoimintaan sekä tuotteen valmistajan vastuulle.

Mitä tarkoitetaan kunnianhimoisilla toimenpiteillä ja miten selvitän, onko yritykseni artikla 4 soveltamisalan kannalta merkittävä potentiaalinen sitoutuja?

Kaikilla kulutuksen vähentämistoimilla on merkitystä, vaikka direktiivissä tai sen soveltamista koskevissa ohjeissa ei ole tarkemmin määritelty, mitä kunnianhimoiset toimenpiteet ovat. Toistaiseksi ei ole määritelty esimerkiksi tiettyä prosentuaalista vähentämisvelvoitetta. Tarkoitus on sopimuksen mukaisesti asettaa prosentuaalisia tavoitteita vuoden 2024 aikana vuoden 2022 lähtötietojen perusteella.

Ympäristöministeriö lähtee siitä, että toimenpiteiden kunnianhimosuus määräytyy yrityskohtaisesti. Pääasia on, että yritykset käyvät läpi oman toimintansa ja tunnistavat, missä määrin ne kuluttavat SUP-direktiivin liitteen A-osassa lueteltuja kertakäyttöisiä muovituotteita, ja tämän jälkeen arvioivat minkälaisilla toimilla kyseisten muovituotteiden kulutusta voisi vähentää. Ympäristöministeriö ei myöskään halua asettaa alarajaa sille, mitkä yritykset ovat merkittäviä potentiaalisia sitoutujia. Suomi on EU:n jäsenmaana viime kädessä vastuussa siitä, että ko. tuotteiden kulutusta vähennetään kunnianhimoisesti ja pysyvästi vuoteen 2026 mennessä ja vähennyksen on oltava mitattavissa määrällisesti.

Olemme kiinnostuneita tekemään sitoumuksen. Mistä saamme lisätietoa ja apua toimenpiteiden ja mittareiden valintaan, sekä sitoumuksen tekemiseen sitoumus2050.fi-palvelussa?

Lisätietoa ja apua toimenpiteiden ja mittareiden valintaan saa ensisijaisesti omasta liitosta tai yhdistyksestä. Sitoumuksen teknisiin kysymyksiin saa apua Motivasta lähettämällä sähköpostia osoitteeseen sitoumus2050@motiva.fi

Mikä viranomaistaho valvoo SUP-direktiivin velvoitteiden toteutumista?

Tuotteita koskevien vaatimusten osalta Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES, tuottajavastuuta koskevien säännösten osalta Pirkanmaan ELY-keskus ja green dealin vähentämistavoitteiden osalta myös ympäristöministeriö.

Onko sopimuksen puitteissa mahdollista määritellä jokin oma sopimuksen tavoitteita tukeva toimenpide ja sille mittarit? Miten vapaaehtoiset toimenpiteet huomioidaan sitoumuksen toimenpiteiden kattavuudessa? Kuinka monta toimenpidettä pitää valita?

Lähtökohtana on, että kukin yritys valitsee tavoitteensa ja niitä toteuttavat toimenpiteet sopimuksen liitteessä olevasta taulukosta. Valittavien toimenpiteiden vähimmäismäärä vaihtelee toimialoittain.

Jos yrityksen toimiala on elintarviketeollisuus, ravintola- ja kahvila-ala tai päivittäistavarakauppa, valitaan vähintään viisi (5) toimenpidettä sopimuksen liitteenä olevasta taulukosta. Jokaiselle toimenpiteelle valitaan vähintään yksi mittari.

Pakkausmateriaalien ja pakkausten valmistajille, pakkausten maahantuojille ja myyjille on tarjolla kaksi toimenpidettä, joihin kumpaankin tulee sitoutua.

Pakollisten toimenpiteiden lisäksi yritys voi luoda myös omia toimenpiteitä ja mittareita.

Toimenpiteet ja mittarit löytyvät sitoumus2050.fi-verkkopalvelusta, Muoviset annospakkaukset green deal -sivulla olevista liitteistä.

Milloin green deal -sopimuksen liitteessä 1 olevaan toimenpidetaulukkaan päivitetään mittarit niiden toimenpiteiden osalta, joiden kohdalla lukee, että mittarit päivitetään myöhemmin?

Green deal -sopimuksen ohjausryhmä tarkastelee mittareita soveltuvin osin vuonna 2024, kun Ringin tilastot vuodesta 2022 ja 2023 valmistuvat.

Toimenpidevaihtoehto e) edellyttää, että yritys kartoittaa vaihtoehtoja muovisille kertakäyttöisille annospakkauksille ja korvaa niitä mahdollisuuksien mukaan helposti kierrätettävillä uudelleenkäytettävillä annospakkauksilla ja/tai uudelleenkäytettävillä astioilla. Mittarina on toteutunut/ei toteutunut. Miten toimenpiteen toteutuminen raportoidaan, jos yritys on kartoittanut vaihtoehtoja, mutta ei löydä järkeviä vaihtoehtoja korvaamaan muovisia kertakäyttöisiä elintarvikepakkauksia uudelleenkäytettävillä pakkauksilla ja/tai astioilla?

Toimenpide raportoidaan sanallisesti vuosittaiseen raportointiin. Jos huolellisesta useammasta kartoittamisesta huolimatta ei ole löydettävissä kierrätettäviä tai uudelleenkäytettäviä vaihtoehtoja, tulee valita uusi mittari luettelosta sekä keskustella tilanteesta oman liiton tai yhdistyksen sekä ympäristöministeriön yhteyshenkilön kanssa.

Miten voin arvioida edustamani yrityksen osalta suunnittelemini toimenpiteiden riittävyttä?

Tutustumalla oman toimialan muiden toimijoiden toimenpiteisiin, kysymällä liitosta tai yhdistykseltä ja laitamalla sitoumus tarkastettavaksi sitoumus2050-sivuston kautta.

Onko yrityksemme raportoitava toimenpiteiden tuloksista? Kenelle ja mihin mennessä?

Raportointi tapahtuu sitoumus2050 -sivuston kautta kerran vuodessa, huhtikuun loppuun mennessä edellisestä kalterivuodesta.

Yrityksellämme ei ole seurantatietoa vuodelta 2022 muovisten annospakkausten kokonaiskulutuksesta. Miten voimme asettaa tavoitteet tässä tapauksessa?

Rinki Oy kerää vuoden 2023 toteuman ja se on käytettävissä alkuvuodesta 2024. Vuoden 2023 seurantatietojen avulla Rinki arvioi kulutusluvut vuodelle 2022.

Meillä on epäselvyyttä pakkauksista, joita sitoumus koskee. Mistä voin saada apua artikla 4:n (kertakäyttöisten muovisten tuotteiden kulutuksen vähentäminen) ja SUP-direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden tulkintaan?

Ensisijainen tiedonlähde on EU-direktiivi tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämiseksi (EU) 2019/904. [Tutustu direktiiviin komission tiedonannoissa](#). Komission on lisäksi julkaissut [kertakäyttöisten muovituotteiden suuntaviivoja -tiedonannon](#).

Jos tämän jälkeen on vielä epäselvyyttä siitä, mitä pakkauksia sitoumus koskee, kannattaa tutustua Rinki Oy:n SUP-ryhmän ja viranomaisten kanssa laadittuun jatkuvasti päivitetävään tuotelistaan. Listasta yritys voi tarkistaa, kuuluuko jokin tietty pakkaus direktiivin soveltamisalaan vai ei. Lista sisältää myös artikla 4:n mukaisia tuotteita.

Lista löytyy liitetiedostona [Ringin verkkopalvelusta, SUP-tietopankki-osiosta](#).

Listalla olevat tulkinnat pohjautuvat SUP-direktiiviin ja komission ohjeistuksiin (Komission kertakäyttöisiä muovituotteita koskevat suuntaviivat 2021/C 216/01) ja komission jäsenmaille lähettämiin tulkintoihin.

SUP-direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden tuottajavastuuta valvoo Pirkanmaan ELY-keskus ja tuotteita koskevia tuotevaatimuksia Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes). Ympäristöministeriö voi yleisellä tasolla ohjata lain tulkintaa ja soveltamista, mutta ei ota kantaa yksittäistapaukseen. Ympäristöministeriö valmistelee tarvittaessa esimerkiksi asetuksia tai tulkintamuistioita.

Mikä on hyväksyttävä muovin määrä kertakäyttöisessä annospakkauksessa?

SUP-direktiivi koskee tiettyjä kokonaan tai vain osittain muovista valmistettuja kertakäyttötuotteita. Direktiivissä ei säädetä vähimmäisraja-arvosta kertakäyttöisen tuotteen muovisisällölle sen määrittämiseksi, kuuluuko kyseinen tuote kertakäyttöisen muovituotteen määritelmän soveltamisalaan. Toisin sanoen soveltamisalaan kuuluvan tuotteen muovin määrälle ei ole alarajaa. Myös tuotteet, joissa muovi on lisätty ns. dispersiotekniikalla, kuuluvat komission tulkinnan mukaan direktiivin soveltamisalaan.

Mitä vaatimuksia SUP-direktiivissä (Single-Use Plastics Directive) säädetään tietyille muovista sisältäville kertakäyttötuotteille ja mikä on niiden suhde 4 artiklassa säädettyihin vaatimuksiin?

SUP-direktiivin soveltamisala on huomattavasti laajempi kuin tiettyjen tuotteiden kulutuksen vähentämistä koskevan 4 artiklan soveltamisala. Direktiivin 4 artiklassa säädetty kulutuksen vähentäminen koskee seuraavia kertakäyttöisiä muovituotteita:

- a. juomamukit, niiden korkit ja kannet mukaan lukien
- b. elintarvikepakkauksia, joissa säilytetään elintarvikkeita, jotka
 - o on tarkoitettu syötäväksi välittömästi joko paikalla tai mukaan otettuna,
 - o syödään tavallisesti astiasta, ja
 - o ovat valmiina syötäväksi ilman lisävalmistusta, kypsentämistä, keittämistä tai lämmittämistä.

Näitä 4 artiklan kulutuksen vähentämistä koskevia tuotteita koskee lisäksi muut SUP-direktiivissä säädetty vaatimukset, kuten laajennettua tuottajavastuuta ja valistustoimia koskevat vaatimukset sekä merkintävaatimukset (juomamukit).

Mainitut muut kuin 4 artiklan kulutusta koskevat vaatimukset on säädetty kansallisessa lainsäädännössä, kuten jätelaissa (646/2011), pakkauksista ja pakkausjätteistä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1029/2021) sekä eräistä muovituotteista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1318/2022). Tuotteiden tuottajavastuuta valvoo Pirkanmaan ELY-keskus ja tuotteita koskevia tuotevaatimuksia Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes).

Kulutuksen vähentämistä koskevat SUP-direktiivin 4 artiklan vaatimukset on muista vaatimuksista poiketen pantu Suomessa kansallisesti täytäntöön viranomaisen ja asianomaisten toimialojen välisillä sopimuksilla (SUP-direktiivin 17 artiklan mukaisesti). Ympäristöministeriö valvoo 4 artiklan ja green dealin vähentämistavoitteiden toteutumista.

Mikä on kerralla nautittava annoskoko?

Direktiivin 4 artiklassa lueteltujen elintarvikepakkauksia koskevien perusteiden lisäksi on keskeistä elintarvikepakkauksen taipumus päätyä roskana ympäristöön sen tilavuuden tai koon takia, erityisesti yhden annoksen elintarvikepakkauksien osalta. Direktiivi ei kuitenkaan sisällä yhden annoksen elintarvikepakkauksen määritelmää. Ainoastaan juomapakkausten osalta on selkeä kolmen litran tilavuusraja. Komission suuntaviivoissa (kappale 4.1.1) todetaan, että samaa määrää voitaisiin käyttää ylärajana

elintarvikepakkauksille sen määrittämiselle, voidaanko annos tavallisesti syödä yhdellä aterialla.

Millaista lainsäädäntöä liittyy kertakäyttömuovien kulutuksen rajoittamiseen?

Eräistä muovituotteista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä säädetään tiettyjen muovituotteiden markkinoille saattamista koskevista kielloista. Kertakäyttöisten muovisten kantokassien kulutuksen vähentämisestä on sovittu ympäristöministeriön ja Kaupan liiton välisessä green deal -sopimuksessa.

Miksi Ruotsissa on erilaisia tulkintoja ja rajouksia liittyen SUP-direktiivin artiklaan 4, eli muovisiin annospakkauksiin. Miksi nämä eroavat Suomen tulkinnoista ja rajouksista?

Ruotsissa viranomaiset eivät ole vielä tehneet tulkintoja. Keskusteluissa esiintyneet tulkinnat ovat Ruotsin tuottajien tulkintoja, ei viranomaisten.

Mistä löydän vaihtoehtoja käyttämillemme muovisille annospakkauksille?

Ympäristöministeriö kartoittaa tapaa ylläpitää päivittyvää listaa uudelleenkäytettävistä vaihtoehtoista ja palvelujen tarjoajista tuottajayhteisöjen kanssa.

Kysymyksiin vastasivat ympäristöministeriön ja Motiva Oy:n asiantuntijat.

Tutustu Muovisten kertakäyttöisten annospakkausten kulutuksen vähentämistä koskevaan green deal -sopimukseen osoitteessa www.sitoumus2050.fi/muoviset_annospakkaukset